

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Dr. Varga Norbert

Kartelljog története

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

1
Szegedi Tudományegyetem
Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.
www.u-szeged.hu
www.szechenyi2020.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege kollokviummal záródó előadás

Tagozat FK1801-17, FKÜ1801

Tárgyfelelős tanszék SZTE Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Jogi Történeti Tanszék

Oktatók Dr. Varga Norbert
egyetemi docens

Elérhetőség 6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 43. szoba
Tel/Fax: (62) 544-412
E-mail: vargan@juris.u-szeged.hu

Tantárgyi kreditpontok 2

Követelmények az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

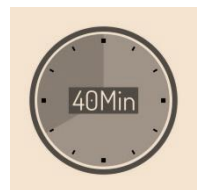
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Az olvasólecke elsajátítását segíti a hozzátartozó videólecke.
5. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
6. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre és oldja meg a kijelölt feladatokat.
7. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez vagy a feladatok megoldásához, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Az igazságszolgáltatási szervek a kartelljogban II.

A közérdekű per

I. A közérdekű per esetei

A kartelltörvény a közérdekű pernek három esetét különböztette meg. **A közérdekű per az állami beavatkozás egyik legfontosabb eszköze volt.** A kartelltörvény 6. pontjában szerepel a kereskedelemügyi miniszter azon joga, hogy a közérdekű pert kezdeményezésére a kincstári jogüggyigazgató indította meg. A miniszter ebben az esetben azt kívánta elérni, hogy a kartellt oszlassák fel, vagy a kartellhatározatok foganatosítását megakadályozza. Ebben az értelemben a feloszlás az eltiltás közigazgatási, pontosabban rendészeti jellegű intézkedésnek minősült.

Az állami beavatkozás feltételeit ugyan csak a kartelltörvény határozta meg. A közjó és a közgazdaság veszélyeztetése jelentette a kiindulási alapot. A törvény meghatározta a 7. §-ban a közérdekű per indításának lehetőségét. **A kartell ellen közérdekű pert lehetett indítani, ha a kartell működése a törvénybe, a jóerkölcsbe vagy közrendbe ütközött, különösen, ha a közgazdaság és a közjó érdekeit sértette.**

II. Közérdek fogalma

A kérdés megválaszolásához azonban tisztázni kell a közérdek fogalmát. A kartellek monopolisztikus helyzete miatt annyira veszélyesek lehettek, hogy a magánérdekű törvénysértéseket is közrendbe ütközőnek tekinthették. Ezzel szemben mégis fontos felhívni a figyelmet a következő szempontokra. A verseny tisztaságával kapcsolatos ügyek általában az üzleti forgalomnak közérdekű részét képezték, közvetetten érintette a közérdeket. A közérdek tényleges veszélyeztetéséről csak akkor beszélhetünk, ha az eset közvetlenül veszélyeztette a közérdeket.

A kartelltörvény a kartelleket alapvetően nem tekintette közérdekellenesnek. A közérdek fogalma kartelljogi értelemben egybeesett a közgazdaság és a közjó fogalmával. Ebből azt a következtetést kell levonni, hogy a versenytörvény rendelkezéseinek a megsértése az esetek többségében nem jelentette a közérdek megsértését. A közérdek sérelme elengedhetetlen feltétele volt a közérdekű per megindításának. Nem lehetett azt elképzelni, hogy a közérdek sérelme nélkül a kincstári jogüggyigazgató magánérdekből indítson pert. Ezt a pert olyan esetekben lehetett kezdeményezni, amikor a közérdek közvetlen veszélyben volt. Ebből az is következett, hogy a jogüggyigazgató a közérdekű keresetet csak a közgazdaság és a közjó érdekeinek megsértésére alapíthatta. Megállapítható, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvény rendelkezéseinek megsértése még nem jelentett elégséges jogalapot a közérdekű per megindításához.

III. A közérdekű kereset esetei

A Kartelbíróság a tárgyalás során csak azt vizsgálhatta, hogy az adott ügy kapcsán a

közgazdaság és a közjó érdekeit sértette-e a kartell magatartása vagy sem. Azt már nem elemezhettem, hogy a kartell magatartása sértette-e valamelyik pl. a tisztességtelen versenyről szóló törvény rendelkezéseit. Ebben az esetben a közérdek megsértése állt szemben az üzleti tisztességgel. A bojkott csak akkor ütközött a tisztességtelen versenyről szóló törvény rendelkezéseibe, amikor az üzleti közfelfogás, a korabeli iparos világ nézete szerint az üzleti tisztességet sértette. A közgazdaságot pedig csak akkor veszélyeztette az említett magatartás, ha az a nemzeti termelésre vagy a fogyasztásra káros hatást gyakorolt. A közérdekű per megindítását a közgazdaság és a közjó védelme indokolhatta, minden egyéb kérdés eldöntése tehát a polgári bíróságok és a választott bíróságok hatáskörébe tartoztak.

A közérdekű kereset másik esete a következő volt. A kartell törvény 12. §-a szabályozta, hogy abban az esetben, ha egy rendes bíróság vagy választott bíróság előtt felmerül a közérdek veszélyeztetése, akkor arról a kereskedelemügyi minisztert értesíteni kellett, aki 30 nap alatt nyilatkozott arról, hogy az ügyet átteszi-e a Kartelbírószághoz vagy sem. A rendes vagy választott bíróságok ebben az esetben nem hozhattak ítéletet. A törvény e rendelkezésének az volt célja, hogy a magánfelek kezében ne maradjon olyan ügy, amelyben a közérdeket veszélyeztetik. **A kartell törvény rendkívüli jogot biztosított a miniszternek, amelynek következtében az ügyet elvonhatta és a vitás kérdés elbírálását a Kartelbírószághoz utalhatta. Ezt követően a Kartelbírószághoz döntését, megállapító ítéletét a rendes bírósággal közölte.** A miniszter minden esetben a közgazdaság és a közjó veszélyeztetése esetén vonhatta el az ügyet a bírójától, és csak a közgazdaság és a közjó veszélyeztetését vizsgálhatta a Kartelbírószághoz. A miniszter e cselekedetével az 1869:IV. tc-ben rögzített bírói függetlenséget szinte már sértette, hiszen a miniszter egy folyamatban lévő ügyet vont el annak rendes bírójától.

A közérdekű per utolsó esete a kartell törvény 13. §-ában szabályozott választott bírósági ügyek, miszerint a választott bíróság ítéletét az 1911:I. tc-ben (784. §) felsorolt esetekben és azon az alapon is meg lehetett támadni, hogy a kartell törvény rendelkezéseit sértette. Ezekben az esetekben a választott bíróság ítéletét megsemmisíthette a Kartelbírószághoz. A törvény 2. §-a alapján megsemmisíthetett minden olyan ítéletet, amelyet a kereskedelemügyi miniszternél be

nem mutatott kartellszerződés alapján hoztak. A választott bíróság ítéletének érvénytelenítésére vonatkozó per is közérdekű pernek minősült,

„mert ezt a pert is csak a közgazdasági miniszter indíthatja meg és a felperesi jogokat ebben az esetben is a kincstári jogügyi igazgatóság gyakorolja.” (RANSCHBURG, 1932. 7. p. Magánszemély felperes nem lehetett. KELEMEN SÁNDOR: *Perlési jogot magánfeleknek a kartelbíróság előtt*, Pécsi Napló, (45) 1936. május 05. 4-5. pp.)

A kereskedelemügyi miniszter ebben az esetben is csak a közgazdaság és a közjó védelme érdekében élhetett kivételes jogával, mert ellenben intézkedése alkotmányjogi szempontból aggályos lett volna. Az érvénytelenítési per annak megállapítására vonatkozott, hogy vajon a kartell működése veszélyezteti-e a közgazdaság és a közjó érdekeit vagy sem, illetve, hogy a választott bíróság kellően figyelembe vette-e az erre alapított kifogásokat. Más anyagi jogszabálysértést a Kartelbíróság nem vizsgálhatott.

IV. Választott bírósági ítélet érvénytelenítése

A következő ügyben a kartellszerződés és az abban foglalt választott bírósági kikötés érvénytelensége és a kartellszerződés miniszteri bemutatásainak elmulasztása miatt indult eljárás a Kartelbíróság előtt. A választott bírósági kikötést magában foglaló megállapodás árura vonatkozóan a forgalom és az áralakítás tekintetében a gazdasági versenyt korlátozó módon állapított meg kötelezettségeket, így az 1931:XX. tc. 1. és 2. §§-ának hatálya alá tartozott. A megállapodás megkötésében kereskedelmi társaságok is részt vettek, amelyet írásba kellett foglalni a kartelltörvény alapján és a mindenkori illetékes miniszternek nyilvántartás végett be kellett mutatni. A bemutatásra speciális szabályok vonatkoztak, mivel a vita tárgyává tett szerződés a kartelltörvény hatálybalépése (1931. október 15.) előtt keletkezett, ezért a bemutatásnak a kartelltörvény 16. §-a szerint a hatályba lépésétől számított 45 nap alatt, tehát 1931. november 29. napjáig kellett volna megtörténnie.

A Kartelbíróság megállapította, hogy a bemutatásra nem került sor. A bemutatás elmulasztása folytán a megállapodás a kartelltörvény 2. §-a szerint érvényét veszítette, és a szóban forgó megállapodásban foglalt választott bírósági kikötés,

Az érvénytelen megállapodáson alapuló kötelezettségeknek választott bírósági határozaton alapuló kikényszerítése egyértelműen törvényellenes, amelynek következtében a miniszter utasítására fellépő kincstári jogügyi igazgatóság a választott bíróság ítéletének érvénytelenítését a kartelltörvény 13. §-a alapján kérhette.

„mint a főmegállapodásnak járulékos természetű kiegészítő része, a főmegállapodás sorsában osztozván, ugyancsak érvénytelenné vált, következtetésképpen az ilyképpen érvénytelenné vált szerződés alapján az 1932. évi február hó 9-én összeült választott bíróság jogszerűen már meg sem alakulhatott.” (P. IV. 3013/1932. in: GDt. 35. kötet, 577. p.)

Alaptalan volt a II. rendű alperesnek az az érvelése, hogy a jelen kereset elbírálása a rendes bíróság és nem a Kartelbíróság hatáskörébe tartozott, mert a kartelltörvény 13. § 2. bekezdésének értelmében a keresetet csakis a Kartelbírósághoz lehetett benyújtani. Az ismertetett okokra hivatkozva a Kartelbíróság érvénytelennek mondta ki a választott bíróság ítéletét.

A Kartelbíróság hasonló döntést hozott a következő ügyben is, ahol a bemutatás elmaradása miatt az érvénytelen megállapodásba foglalt választott bírósági kikötés a főmegállapodás sorsában osztozván, ugyancsak érvénytelenné válik.

A Kartelbíróság kimondta, hogy a kartelltörvényben nincs olyan rendelkezés, ami szerint a mulasztás igazolása iránt benyújtott kérelem kapcsán a miniszter dönthetett volna.

Az érintett ügyben a II. és a III. rendű alperesek 1928. december 28-án és 1929. január 1-jén megállapodást kötöttek, ami alapján 1929. január 1. napjától egészen 1932. január 30. napjáig terjedő időre tűzifa, szén, kokszt és kovácsszén beszerzésére, valamint P. (Pápa) város területén és annak környékén történő árusításra, az áruk eladási árának, az eladás feltételeinek meghatározására, a forgalom mikénti lebonyolítására és elszámolására, továbbá a kölcsönös vevővédelemre nézve egymást kötelező szabályokat állapítottak meg. A II. és III. rendű alperesnek ez a megállapodása nem az ügyletek alkalmoszerű lebonyolításának szabályozására irányult, hanem arra, hogy huzamosabb időre meghatározza a felek magatartását. A megállapodásban vállalt kölcsönös kötelezettségek megállapításának nyilvánvaló célja az volt, hogy az árura vonatkozóan a forgalom és az áralakulás tekintetében a gazdasági versenyt szabályozza.

A Kartelbíróság határozatában kimondta, hogy ilyen megállapodás pedig annak személyi, gazdasági és területi mértékére való tekintet nélkül az 1931. évi XX. t.-c. 1. §-a alá esik.

A megállapodás létesítésében kereskedelmi társaságok is részt vettek, amelynek következtében azt az előző eset kapcsán is ismertetett okok miatt be kellett volna mutatni a miniszternek, ami azonban szintén elmaradt. A megállapodás a kartelltörvény 2. §-a szerint érvényét veszítette, amelyen az sem változtatott, hogy a miniszter felhívására a II. rendű alperes 1932. szeptember 1-jén a bemutatási kötelezettségét teljesítette.

Nem volt alapos az I. és a II. rendű alperes védekezése sem, ami azt tartalmazta, hogy a választott bírósági szerződés érvénye és hatálya az alapszerződés érvényével és hatályával nem esik szükségképpen egybe,

„mert a szóban levő jogviszony szabályozásának közérdekű természete és különleges (rendészeti) jellege, valamint az 1931. évi XX. t.-c. meghozatalának célja a kartellmegállapodás anyagi jogi és eljárásjogi hatályának azonos megítélését teszi indokolttá.” (P. IV. 5261/1932. in: GDt. 36. kötet, 741. p.)

A megállapodásba foglalt választott bírósági kikötés a bemutatásra megállapított határidő lejártával

érvényét veszítette ebben az esetben is, így az érvénytelenné vált választott bírósági kikötés alapján a választott bíróság ezt követően jogszerűen meg sem alakulhatott, amelynek következtében a választott bíróság nem hozhatott volna olyan ítéletet, ami a feleknek a kartellmegállapodás korábbi (érvényes) fennállása idejéből származó jogait és kötelezettségeit érintette.

A Kartelbíróság kimondta, hogy a

„főmegállapodásnak egymással szorosan összefüggő rendelkezései, mint az ahhoz „elválaszthatatlan rész”-ként járult [...] kiegészítések egységes jogügyletet alkotnak, amelynek nincsenek olyan kikötései, amelyek az 1931. évi XX. t.-c. 1. §-ában körülírt (kartel) megállapodáson kívül önállóan is megállhatnának: annak az alperesi érvelésnek sincsen alapja, hogy a választott bíróság a törvény 11. §-a alapján jogszerűen ítélezhetett az [...] szerződésből folyó olyan igények tárgyában, amelyek a kartelmegállapodás érvénytelensége dacára hatályukban fennmaradtak.” (P. IV. 5261/1932. in: GDt. 36. kötet, 741. p. Az I. és a II. rendű alpereseknek a perköltséget az 1931:XX. tc. 9. §-a és az 1911:I. tc. 425. §-a alapján kellett fizetni.)

Ez alapján a Kartelbíróság a választott bíróság ítéletét érvénytelenítette.

Feladat: Ehhez az anyag részhez nincs kijelölt feladat.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mi a közérdek fogalma?
2. Miért kellett a közjó és a közérdekre hangsúlyt fektetni?
3. Milyen esetei voltak a közérdekű per megindításának?
4. Melyik bíróság járhatott el?
5. Ki kezdeményezhette a közérdekű pert?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

AJÁNLOTT IRODALOM

SZABÓ ISTVÁN: *Kartelbíróság (1931)*, Jogtörténeti Szemle, 2017/1-2.

